

Wilhelm Röpke: İnsancı Bir Ekonomist

Shawn Ritenour

Dr. | Grove City College İktisat Profesörü

Çeviren: Ünsal Çetin

Wilhelm Röpke akademik kariyerini iktisadî, sosyal ve politik teorideki kolektivizm ile savaşıma adadı. Avusturya Okulu'nun bir öğrencisi ve destekçisi olarak, politik güç temerküzünün tehlikelerine karşı uyarıda bulunmak ve kültür ile iktisadî sistemler arasındaki rabitanın altını çizmek suretiyle, Okul'un teorik yapısı ve politik görüşüne katkıda bulundu. Zamanın diğer herhangi bir Avusturyacı'sından daha çok olmak üzere, piyasaya dayalı bir sosyal düzenin ahlâkî (ethical) temellerini tetkik etti. Sosyal krizlerin ve kültürel çöküşün hür bir toplumun sonucu olmadığına işaret ederek, serbest piyasayı sosyalist kültürel eleştirmenlere karşı savundu; insanın sosyal çürümenin öncelikli kaynakları olarak, devlet kontrolü, politik merkezileşme, refah devleti ve enflasyona dikkat etmesinin lazım olduğunu söyledi. Röpke savaş sonrası Alman iktisadî reformunun doğrultusunu etkiledi, savaş sonrası Amerikan muhafazakâr akımının, bilhassa onun "birleştirici" (fusionist) dalının¹ şekillendirilmesinde öncü bir entellektüel güç oldu ve bireyci düşüncülerin bir esas örneği (archetype) olarak Mises ile kıyaslandı.²

Röpke 10 Ekim 1899'da, Almanya'nın Hanover kentinde, Schwarmstedt'de doğdu. Onu klâsik ve Protestan Hıristiyan geleneğe yetiştiren bir hekimin oğlu idi. I. Dünya Savaşı süresince Alman ordusunda hizmet ederek savaşın

1 George H. Nash, *The Conservative Intellectual Movement in America* (Wilmington, Del.: Intercollegiate Studies Institute, 1996), ss. 166-67.

2 W. H. Hutt, *The Keynesian Episode: A Reassessment* (Indianapolis, Ind.: Liberty Press, 1979) s. 265.

dikâla vahşîliği tarafından sarsılmıştı. Bu sarsıntı onun hayatı üstünde derin bir tesire sahip oldu. Kendi kelimeleriyle, “savaşın, insanlıktan uzak ve aptalca ulusal gururun, hükmetme hırsının, ve etiğe karşı her kollektif tecavüzün ateşli bir düşmanı” oldu.³

Entellektüel eğilimlerle tutarlı olarak, Röpke savaşı başlangıçta kapitalist emperyalizm üstünden suçladı ve onun yegâne alternatifi olarak sosyalizme sürüklendi. Fakat, Ludwig von Mises’in 1919’da yayınlanan *Nation, State, and Economy*’sini (Ulus, Devlet, ve Ekonomi) okuduktan sonra bir zihin değişimi fırsatı buldu. Bu eser, “pek çok bakımdan, siperlerden henüz geri dönmüş genç bir adama azap çektiren bir sürü soru için kurtarıcı cevap” idi.⁴ Sosyalist bir ekonomi, mecburen merkezî şekilde planlanmış bir ekonomiydi. Böyle bir nizam, milletler arasında işbirliğini doğuran ve savaş ihtimalini azaltan uluslararası ticareti ciddi şekilde engelleyecektir. Sosyalizmin uluslararası ticaret ile uygun olduğu yegâne şeklinin, [Röpke’nin] kendisinin tahammül edemeyeceği, ulusal neviden sosyalizm olduğu sonucuna ulaştı. Ardından sosyalizmi olduğu gibi tanıdı: devletin güçlendirilmesi vasıtasıyla kollektivizm.

I. Dünya Savaşı’nın nedenleri ve krizini anlamaya yönelik bir saik, Röpke’yi iktisat ve sosyoloji çalışmayı istemeye yönlendirdi. Marburg Üniversitesi’nde ekonomi okudu, 1921’de doktora derecesi aldı ve 1922’de *Habilitation* sınavını geçti. Takip eden yıl Eva Finke ile evlendi ve üç çocuk yetiştirdiler. İlk akademik mevkisini 1924’te Jena’da kazandı. İki yıl sonra, Alman Sosyoloji Derneği’nin (German Association for Sociology) Viyana Toplantısı’nda Ludwig von Mises ile tanıştı.⁵ Röpke 1928’de Graz’a taşındı ve 1929’da Marburg’da tahsil gördüğü okulda tam zamanlı profesör oldu.

Naziler’in 1932’deki politik zaferlerinin ardından, faşizme ödün veremeyen muhalefeti ona zorla işinden edilen ilk profesörlerden biri olma onurunu kazandı. Röpke Frankfurt’a yerleşmek üzere Marburg’dan ayrıldı. 1933’ün ilk dönemlerinde halka hitaben yaptığı Nazileri hayli yeren bir konuşmasından sonra, ailesiyle anavatanını terk etti.⁶ Daha sonra Röpke, İstanbul Üniversitesi’nde iktisat profesörü olma teklifini kabul etti.

Röpke İstanbul’da 1933’den 1937’ye kadar ders verdi. Sonrasında Cenevre, İsviçre’deki Uluslararası Araştırmalar Enstitüsü’nde (International Studi-

3 Wilhelm Röpke, *International Order and Economic Integration* (Dordrecht, Holland: D. Reidel Publishing, 1959), s. 3.

4 Aktaran Richard Ebeling, Ludwig von Mises, Mises’e “Takdim,” *Money, Method, and the Market Process* (Norwell, Mass.: Kluwer, 1990), s. xxv.

5 Mises şahsî anısında, Röpke’yi “arkadaşlığı kendisini hayli zenginleştiren” bir avuç Alman entellektüelden birisi olarak kaydetti. Bkz. Ludwig von Mises, *Notes and Recollections* (Sprin Mills, Penn.: Libertarian Press, 1978), ss. 104-05.

6 Wilhelm Röpke, “End of an Era?” idem, *Against the Tide* (Chicago: Regnery, 1969), ss. 79-97.

es Institute) bir mevkiyi kabul etti. Burada, 1934'den beridir Enstitü'nün bir parçası olan Ludwig von Mises'e katıldı. Mises II. Dünya Savaşı'nın başlamasının ardından, Birleşik Devletler'e gitmek üzere Cenevre'yi 1940'ta terk etmiş ise de, Röpke kalmayı ve 1966'daki vefatına dek Enstitü'de devam etmeyi tercih etti. Özgürlüğün mümkün en liberal (the broadest) kavranışını onarmak amacıyla Röpke, Mises ve F. A. Hayek ile birlikte, hürriyetin dâimî erozyonu üstüne kendisinin kaygısını paylaşan tarihçi, felsefeci, iktisatçı ve gazetecilerin uluslararası bir toplantısı için çağrıda bulundu ve 1947'de bu grup Mont Pelerin Cemiyeti'ni oluşturdu.

Röpke, Cemiyet vasıtasıyla, Batı Almanya'nın ekonomi bakanı ve Şansölye'si Ludwig Erhard ile tanışma ve onun düşüncesini etkileme imkânına ulaştı. Erhard, II. Dünya Savaşı sırasında, "bir çöldeki hayat kazandıran suyu içer gibi okuduğu" Röpke'nin kitaplarını yasadışı olarak edinme imkânına sahip olduğunu sonraları açığa vuracaktı.⁷ Röpke'nin Erhard üstündeki tesirinin verdiği sonuç, her ne kadar Röpke Batı Almanya tarafından tecrübe edilen ekonomik başarının hiçbir şekilde bir mucize olmadığına işaret ettiyse de, II. Dünya Savaşı sonrası "Alman Ekonomik Mucizesi" olarak etiketlenmektedir; bu başarı piyasa ekonomisini besleyen doğru sosyal ve yasal kurumların benimsenmesinin sonucuydu. Batı Almanya'nın 1950'lerdeki iktisadî politikalarına dönüp baktığında, Röpke serbest piyasa reformlarının yeterince ileri götürülmemiş olmasından yakındı.⁸

Faşizm

Röpke'nin ilk eserleri kariyeri boyunca tekerrür eden konuların taslağını çizdi: kolektivizm ve bilimsiciliğin belâları ile hür toplumu muhafaza eden ahlâkî ve sosyal kurumların önemi. Onun 1931 tarihli, Ulrich Unfried müstear ismi altında yayınlanan faşist ekonomiler tahlili, dünya çapındaki ekonomik buhranı nasyonel (ulusal) sosyalizme giden yolu döşemek amacıyla kullanan antikapitalist entellektüellere kuvvetle itiraz etti.⁹ Antikapitalistlerin sövüp saydığı "kapitalizm" in serbest piyasa kapitalizmi değil, münferit müdahaleler ve hükümet iş dünyası ortaklıklarınca karakterize edilen, devlet korporatizmi olduğunu yazdı.

ve, işleyişi geçmiş müdahalelerce böylesine geniş çapta bozulan ekonominin yeniden su yüzünde seyretmesi amacıyla, kapitalizmin bu aynı münekkikleri daha fazla müdahale, daha çok planlama ve bu suretle ekonomimizin daha da fazla kuvvetten düşürülmesi için yaygara kopa-

7 Aktaran Gottfried Deitze, *Against the Tide*'a mektup, s. ix.

8 Wilhelm Röpke, *A Humane Economy* (Chicago: Henry Regnery, 1960), s. 28.

9 "The Intellectuals and Capitalism" adıyla yeniden yayınlandı; Röpke, *Against the Tide*, ss. 25-44.

rıyorlar. Bu, birisinin bir motorun içine kum döktükten sonra daha fazla kum dökerek onu tekrar çalıştırmayı umması gibi bir şey.¹⁰

Anlamaların çatışmasından kaçınmak amacıyla, Röpke “kapitalizm” yerine “piyasa ekonomisi” terimini kullandı. Ayrıca sosyalizmi bir “planlı ekonomi” olarak belirtmeye de karşı çıktı -her ekonomi planlıdır, diye ekledi; sorun onun müteşebbisler ve hür insanlarca, ya da devletçe planlanıp planlanmadığıdır. Bunun yerine, kollektivist bir sisteme “ofis ekonomisi” olarak işaret etmeyi daha doğru buldu.¹¹

Röpke, bir sosyal ve ekonomik sistem olarak, faşizmin serbest piyasa ve komünizm arasındaki üçüncü bir yol olmadığını kabul etti.¹² Faşizm yalnızca “genel totaliteryenizmini toplumun bireyselci karakteri ile birleştirme” peşindeki totaliteryenizmin başka bir şeklidir.¹³ Böyle bir orta yol politikası, başlıca üretim organının hükümet tarafından ihdas edilen monopolist olduğu, aşırı müdahaleci bir devleti yarattı.

Röpke savundu ki, faşizm ciddî bir ahlâkî kusura sahiptir: bireyi anahtar bir sosyal birim olarak tanımakta başarısızlığa uğrar.¹⁴ Röpke, doğru iktisadî muhakemenin ulus ile değil ama insan eylemi ile başladığını; ve doğru sosyal politikanın toplumun bireysel ruhlardan oluştuğunun kabulü ile başladığını söyledi. Diğer yandan faşizm, bireysel ruhu ihmal ederek devlet putperestliği ile coşması nedeniyle, sosyalizmin yakın kuzenidir.¹⁵

10 *A.g.e.*, s. 31.

11 Wilhelm Röpke, “The Problem of Economic Order,” *Two Essays by Wilhelm Röpke* içinde, Johannes Overbeek, ed. (Lanham, Maryland: University Press of America, 1987), ss. 1-45.

12 Wilhelm Röpke, “The Fascist Economics,” *Economica* (Şubat 1935): 85-100. Röpke tahlilini şöyle özetler: “Faşist ekonomi, ister teoride ister uygulamada olsun, önerecek yeni hiçbir şeye sahip değildir. İktisadî sistemimizin şimdiki konumu kesinlikle savunulabilir değil, ama Faşist Ekonomi'nin öneriyor gibi görüldüğü sözde diğer seçenek hiçbir surette gerçek bir seçenek değildir.” Ayrıca bkz. Ludwig von Mises, *A Critique of Interventionism* (New Rochelle, N. Y.: Arlington House, 1977), ss. 107-38.

13 *A.g.e.*, s. 91.

14 Röpke, *A Humane Economy*'nin 5. sayfasında açıklar ki:

[B]enim insan tasavvurum klâsik ve Hristiyan geleneğin manevî mirasınca şekillendirilmiştir. İnsanda Tanrı'nın suretini görürüm; insanı (kulağa yüce gelen ifadeler adına dahi) bir araca indirgemenin korkunç bir günah olduğuna, ve her insanın ruhunun bir hiç mertebesinde kalan bütün diğer şeylerle mukayese edildiğinde, eşsiz/emsalsiz, yeri doldurulamaz, değer biçilemez bir şey olduğuna derin bir surette kanıyım. Bu kanaatlerde kökleşen ve insanı, sahte ve ateist bir insanıllığın kibrince putlaştırıldığı gibi, Tanrı'nın kendisi olarak değil, ama Tanrı'nın çocuğu ve timsali olarak gören bir insanıllığa bağlıyım. İnanıyorum ki, bu kanaatler benim kollektivizmin bütün şekillerine böylesine çok itimatlılık gösterişimin nedenleridirler.

15 Röpke, *Against the Tide*, ss. 93-94. Röpke, Almanya'yı terk etmeden önce verdiği son derslerinden birinde, “insanların, neredeyse mazoşizm seviyesine kadar, ne yapılacağını söylenmesi ve emir almak için bir arzuya yakalanmış olmalarına, devletin eşi benzeri olmayan putperestliğin nedeni hâline gelmiş olmasına” kuvvetle karşı çıktı.

İktisadî Dalgalanmalar

1930'ların ilk yıllarında buhran, nedenleri ve çareleri hakkında pek çok şey yazılmıştı ve 1936'da Röpke İngilizce konuşan dünyaya kendi katkısını yaptı: *Crises and Cycles* (Nöbetler ve Dalgalar).¹⁶ Böhm-Bawerk, Mises, Strigl ve Hayek'in para ve sermaye teorilerini kullanarak, başlangıç çöküşünün merkez bankası tarafından daha önce yapılan kredi genişlemesinin sonucu olduğu görüşünü destekledi. "Modern ticarî dalgalanmalar teorisinin, hızlı büyüme ve depresyonun art arda gelişinin her şeyden önce uzun vadeli yatırımların hacmindeki ve bu nedenle sermaye malları üreten endüstrilerdeki aktivitede bir değişim/düzeltilme olduğu ilkesi hakkında gerçekten de aynı fikirde olduğunu" not etti.¹⁷ Röpke iktisadî çöküşlerin mevcudiyetinin izini, üst sıraya ait mallara yapılan, kredi genişlemesi ile tahrik edilmiş, aşırı yatırım ile birleşik olarak, üretimin "dolambaçlılığını" mümkün kılan, karmaşık bir iş bölümünün mevcudiyetine kadar sürdü.¹⁸

İlk kez 1937'de Almanya'da yayınlanan ders kitabı *The Economics of a Free Society*'de (Hür Bir Toplumun Ekonomisi) argümanını daha da açıklığa kavuşturdu. Böyle bir aşırı yatırımın vuku bulması için, diye yazdı, "sermaye malları üretimini halkın gönüllü tasarruflarına bağlayan zinciri gevşetmek ve tüketicinin nispi kısıtlanışını halkın kendisinin tasarrufları vasıtasıyla katlanacağı noktanın üstüne yükseltmek için bir tür zorlamaya ihtiyaç duyulacaktır."¹⁹ Kısacası, hızlı büyüme-büyük çöküş ticarî döngüsünün hızlı büyüme aşaması serbest piyasada vuku bulmayacaktır; bu, kredi piyasalarındaki yatırım kararlarını çarpıtan devlet müdahalesinin neticesidir.²⁰

İddia etti ki, gelişmiş bir iş bölümü ile fazla sermaye yatırımı planlı bir ekonomide de var olabilir, bu yüzden sosyalizm iktisadî çöküşlerden bağışık olmayacaktır. Aslında, böyle bir sistem daha da istikrarsız olacaktır. "Sosyalist bir toplumda, bu [zorunlu tasarruf], nüfusun, doğrudan ya da otoritenin baskısı altında, tüketim imkânlarını birikim yapma lehine feda etmeye yön-

16 Wilhelm Röpke, *Crises and Cycles* (Londra: William Hodge, 1936). Bu, Röpke hâlen Almanya'da iken, 1932'de yayınlanan, *Krise und Konjunktur* isimli eserinin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş bir İngilizce çevirisi idi.

17 Röpke, *Crises and Cycles*, s. 25.

18 Röpke teorisini özetler:

İktisadî sürecin büyük bir dengesizliğinin nedeni sabit ve işleyen sermayedeki reel yatırımların, yatırım oranının çok büyük bir hacimde ve iktisadî dengenin muhafazası ile bağdaşır bir tempodan daha hızla artması anlamındaki, bir fazlalığıdır. Ekonomik sistemin üretici güçlerinin tüketim mallarının ya da sermaye mallarının üretimine kendisiyle hasredildiği oran, yani, tüketim ve birikim arasındaki oran, karşılıklı ve koordinasyon yoksunluğu hâsıl etmeksizin, büyüklük ve hız bakımından, sadece dar sınırlar içinde değişebilir.

"Socialism, Planning, and Business Cycle," *Journal of Political Economy* (Haziran 1936): 325.

19 Wilhelm Röpke, *Economics of the Free Society* (Chicago: Henry Regnery, 1963), s. 213.

20 Röpkeci iktisadî dalgalanmalar teorisinin modern finansa bir uygulanaşı için bkz. James Grant, *The Trouble with Prosperity* (New York: Times Books, 1996), ss. 115-60.

lendirilmesi tesiriyle birlikte, devletçe sarf edilen açık bir güç kullanımı ile yerinden edilebilir.”²¹ İlâveten, kollektivist bir ekonomi akılsız yatırımların kendisi aracılığıyla tasfiye edildiği bir mekanizmaya sahip olmayacaktır ki bu, iktisadî karışıklıkların sürmesine neden olur. “Sosyalist ekonominin müzmin bir hastalığı olmayı vaat eden iktisadî âhenksizlik kapitalist ekonominin geçici uyumsuzluklarından belirgin derecede farklı olacaktır.”²²

İktisadî dalgalanmaların önlenmesi için, diye iddia etti Röpke, serbest bir piyasa, bir altın standardı ve hükümetçe yaratılan parasal enflasyonun yokluğu gereklidir. Aynı zamanda Röpke, ekonomiyi depresyondan çıkarmak için muhtemel gereklilik olarak kredi genişlemesi veya reflasyonu reddetmedi,²³ ki bu, sonraki parasal dengesizlik teorisyenlerince geliştirilenden farklı olmayan bir politikadır.²⁴ Müstesna dürüstlüğünü göstererek, Röpke daha sonra, bu Keynesyen tarzdaki politikayı ilk dönemlerdeki kabul edişinden vazgeçti.²⁵

Keynes Eleştirisi

Doğu’da, kollektivizm tam gelişmiş sosyalizm şeklini aldı. Almanya ve İtalya’da faşizm yükseldi ve çöktü. Fakat savaş sonrası Batı, kollektivizmin çağrısından başışık değildi ve Röpke, Keynesyen iktisadın yolu hazırladığını gördü. Keynesyen programın hem iktisadî hem de ahlâkî sonuçlarıyla yıkıcı olduğunu savundu.

United Nations Report on National and International Measures for Full Employment’in (Tam İstihdam için Ulusal ve Uluslararası Önlemler Üstüne Birleşmiş Milletler Raporu) 1952 yılındaki bir tenkidinde, Röpke uyardı ki, şayet hükümetler, “yeni iktisadın” tavsiye ettiği gibi, fâiz oranlarını dâimî

21 Wilhelm Röpke, “Socialism, Planing and Business Cycle,” *Journal of Political Economy* 44, no. 3 (Haziran 1936) : 328-29.

22 *A.g.e.*, s. 321.

23 *A.g.e.*, ss. 185-98. Röpke, kredi genişlemesini, şiddetli bir kriz esnasında “yerinde bir müdahale” tipi olarak gördü. Sayfa 196-97’de der ki:

Şunu bilmeliyiz ki, hoşumuza gitsin ya da gitmesin, müteşebbislere ve onların iyimser ruh hâline bağımlıyız, yani onları dargınlığa ve aynı zamanda iyileşmenin gelmeyeceği şaşkınlığına sürüklememeliyiz... Laissez-faire, uygun bir ticarî dalgalanma politikası [bir kriz esnasında kredi genişlemesi] ile Planlama [fiyat ve üretim kontrolleri] arasındaki sorun şöyle özetlenebilir. Belirli durumlarda, kaldığı yerden kendiliğinden devam eden ekonomik yaşamın doğal solunumuna güvenmek, tıpkı ona ölümüne vurmak, ve sonra doğal organizmayı teneke ve tel ile yapılmış yapay bir oluşumla yerinden etmeye yönelik girişimlerde bulunmak kadar hatalıdır. Hem ödün vermez Liberal hem de Planlamacı -her biri diğerinin haklı olduğu noktada hatalı, diğerinin hatalı olduğu noktada haklıdır.

24 Leland B. Yeager, *The Fluttering Veil: Essays on Monetary Disequilibrium* (Indianapolis, Ind.: Liberty Fund, 1997), ss. 15-17.

25 Röpke, *A Humane Economy* s. 295. Bir dipnotta, Röpke yazar ki, Söylemekten utanıyorum ki, bu “işlevsel finans” kavramını icat edişim (*Krise und Konjunktur* [1932] ve müteakip kitabım *Crises and Cycles* [1936]) için kabahat payımı kabul etmeliyim, ama artık kabul etmeye mecburum ki, bu kavram ne karşı argümanlar ne de tecrübe sınamasına karşı ayakta kalabildi.

olarak düşük tutarlarsa müzmin enflasyon zarurî sonuçtur.²⁶ Röpke tamamen uygulamaya konmuş bir “tam istihdam” politikasının, Birleşik Devletler’in 1970’lerde tecrübe ettiği, “stagflasyon” ile sonuçlanacağını öngördü. İlâveten, müzmin enflasyon baskı altına alınan enflasyon için politik basınç yaratır.

Almanya’nın hiperenflasyonunu başından sonuna tecrübe ettiğinden, Röpke sınırlanmamış bir para otoritesinin sonuçlarından endişe etti. Müdahaleciliğe ve Avusturyacı iktisadî hesaplama teorisine dayalı olarak, bir bastırılmış enflasyon teorisi geliştirdi. Hükümet para otoriteleri önce para arzını şişirirler ve sonra fiyat ve diğer iktisadî kontrollerini, fiyatlardaki müteakip yükselişi yatıştırmak amacıyla dayatırlar. Bu işleri sadece daha kötü hâle getirir, zira Avusturyacıların sosyalist hesaplama tartışması sırasında gösterdikleri gibi, piyasa fiyatları müteşebbisler tarafından rasyonel iktisadî planlama için hayatî önemdedir. Sonuç resmi fiyatların gerçek ekonomik değerleri yansıtmaması ve ekonominin, darboğazlar, münferit işsizlik ve genel ekonomik keşmekeş ile delik deşik oluşudur.²⁷ Bu bastırılmış enflasyon, savaş sonrası Avrupa ekonomilerinin başlıca bir özelliği idi.

Röpke enflasyonu servet aktarımı için Keynesyen bir vasıta olarak düşündü. Bir merkez bankası para arzını şişirdiğinde yeni para ekonomiye dâima belirli bireylerin elinden giriş yapar. Onlar, satın alımlarını başlangıç fiyat seviyelerinden yaparak servetlerinin görünürde artmakta oluşundan hoşnut surette, yeni parayı harcayan ilk kişilerdir. Bununla birlikte, yeni para kendisini ekonominin içinde işlettikçe, mallar için artan talep artan fiyatlarla sonuçlanır. Yeni parayı daha sonra kazanan veya hiç kazanamayanlar daha yüksek fiyatları ödemek zorundadır ve gerçek servetlerinde bir azalışa maruz kalırlar. Röpke bu Avusturyacı vukufu, kendisine ait ahlâkî çerçeve içinde açıklayarak bunun yasallaştırılmış hırsızlık ve yeniden dağıtımın biraz farklılaşması anlamına geldiğini iddia etti.²⁸

Bununla birlikte Röpke’ye göre, Keynes’in pozitivist-bilimsici yöntemi onun mirasının çok daha zarar verici bir parçası idi. Röpke, yeniden gözden geçirilen kitabı *The Economics of a Free Society*’nin nihaî 1963 basımına dâhil edilen bir Keynes tenkidinde, Keynes’in en tehlikeli fikirlerinden birisini hedefledi. Keynes ve takipçileri ekonomik sistemi, bireylerin davranışlarının bir sonucu olmak yerine, tüketim ve yatırım gibi, ölçülebilir toplamaların ürünü olan ekonomik faaliyet ile birlikte, matematiksel-mekanik bir evrenin parçası

26 Wilhelm Röpke, “The Economics of Full Employment,” *The Critics of Keynesian Economics* içinde, Henry Hazlitt, ed. (New Rochelle, N. Y.: Arlington House [1960] 1977), ss. 370-74.

27 Wilhelm Röpke, “Repressed Inflation: The Ailment of the Modern Economy,” Röpke, *Against the Tide* içinde, ss. 111-31.

28 Röpke, *A Humane Economy*, s. 191.

olarak gördüler. Keynes insanı “insan eylemi”nin dışına çıkardı ve ekonomik sistemi bir makineye indirgedi.²⁹ İnsan, sadece değişen şartlara ekonomik iç-güdülerine göre tepki veren, katıksız bir sosyal birim hâline geldi.³⁰

Keynes’in iktisadî toplamların yönetimine odaklanması, modern ekonomistlerin iktisadî krallığın anahtarlarının muhafızları olarak rollerini meşrulaştırmak suretiyle kibrini besledi. Brüt Milli Hasıla’yı en yüce gayeleri hâline getirerek, Keynesyen iktisatçılar bilimsiciliğin iktisadî bir türünü savunuyorlardı.³¹ Röpke’ye göre, böyle bir ekonomizm kolektivizme yol verir, çünkü bu ekonomizm hürriyet ve barış gibi insançı değerleri muhakemeden uzaklaştırır ve bireylerin fonlarını vergileme amaçlı hükümet cebrini “büyüyen ekonomi” adına meşrulaştırır.³²

Ulusal ve Uluslararası Refah

Savaştan sonra Birleşik Devletler Kongre’si ve Truman yönetimi Atlantik’in iki yakasında entellektüel ve politik ileri gelenlerce bütünüyle benimsenen bir planı, savaşla yıkılmış Avrupa’yı yeniden inşaya yardımını amaçlayan, o vakte kadarki en büyük dış yardım aktarımını taahhüt eden Marshall Planı’nı kabul etti. Fakat Röpke, bu basma-kalıp görüşten, Avrupa’nın iktisadî iyileşmesinin dış yardım ile değil ama savaş süresince engellenen piyasa ekonomisinin bir onarımı yoluyla hâsıl edileceğine dayanarak ayrıldı. İktisadî düzensizlik sorunu, dedi Röpke, “planlama adına kargaşa, rehberlik adına zihin karışıklığı, ilerleme adına gerileyiş ve otarşi, ve adâlet adına kitlevî fakirliği yaratan bir politika”nın, baskı altına alınmış enflasyonun neticesidir.³³ A.B.D yardımına bakmayarak,

Ekonomiyi enflasyon kontrollerinden kurtarmanın bu eşsiz fırsatından istifade edip etmemek, yine de, Avrupa’da yardım alan her ülkenin kendisine bağlıdır. Bununla birlikte, bu gerçek-

29 Röpke, *The Economics of a Free Society*, s. 224. Röpke, başka bir yerde, Keynesyen iktisadî politikaya dâir yazar ki, “iktisadî politika, böylece, gerçekten de, toplumun asla bir makineye dönüştürülemeyeceğine ne de istatistiğin, davranış ya da politika için bir rehber olarak, ahlak doğruluğunun (morality) yerine geçemeyeceğine önem vermeksizin, mühendislik itibarını elde edebilir.” “The Economics of Full Employment,” s. 369.

30 F. A. Hayek, *The Counter-Revolution of Science* (Indianapolis, Ind.: Liberty Press, [1952] 1979).

31 Bilimsicilik ve kolektivizm arasındaki bağlantıya dâir bkz. Wilhelm Röpke, *Civitas Humana* (Londra: William Hodge, 1948), ss. 67-72. Ayrıca bkz. Hayek, *The Counter-Revolution of Science*, ss. 93-110.

32 Röpke hükümet sermaye oluşumuna ilişkin olarak yazar ki, Hemen hemen hesaplanamaz implikasyonlara dâir kararların alınmak zorunda olduğu, büyük dönüm noktalarından birisindeyiz. Şayet, fesat olanı durdurmada, mekanikleştirilmiş, zorunlu sosyal refah sistemiyle birlikte, proleterleştirilmiş bir kitle toplumunun yürüyüşünü, ve bu toplumun nihaî olarak kaçınılmaz totaliteryen bir mamut devlet hedefini ayaklar altına almada başarı kazanacaksak, ayağa kalkmalıyız. Bu, başka her şeyden önce, insanların hayatları için sorumluluktağı ağırlık merkezinin devletten, bütün sağduyu ve tarihsel tecrübe standartlarına göre ait olduğu yere, ailesi ile çevrelenmiş bireye, hür organizasyonlara, halkın kendisinin geniş kitlelerine geri çevrilmesi gereğini talep eder. (“The Formation and Use of Capital,” *Against the Tide* içinde, s. 162).

33 Wilhelm Röpke, “Marshall Plan and Economic Policy,” *Against the Tide* içinde, s. 123.

leştirilmedikçe, yeni Amerikan milyarlarının, tıpkı eskileri gibi, damla damla israf olmasından endişe edilmelidir.³⁴

Dahası, Marshall Planı yardımı piyasa reformunun önüne geçme zararlı tesirine sahip olabilirdi. Yardım muhtemelen piyasaya bir geçiş yapmak için değil ama daha ziyade mevcut sistemi sübvansane etmek ve sağlamlaştırmak için kullanılacaktı. Avrupa'nın Birleşik Devletler hükümetinin sorumlu olduğu bölgelerinde -örneğin Almanya'nın Amerikan işgâli altındaki bölgesinde- A.B.D "iki buçuk yıl boyunca kolektivizmden başka bir adla tarif edilemeyecek iktisadî prensipleri uyguladı."³⁵ Röpke Avrupalı okuyucularına Amerikan ekonomisinin kendisinin pek çok bakımdan planlanmış, enflasyonist, ve kolektivist olduğunu hatırlatır. "Son tahlilde, Amerikan iktisatçıların bütün bir nesli, 'tam istihdam' politikasında ima edilen dâimî enflasyonist baskıyı bir ideal ve gerçekten de bir ihtiyaç olarak düşünecek şekilde yetiştirilmektedir."³⁶

1958'de, Batı ekonomileri doğrudan planlamayı, servetin yeniden dağıtımıyla birleşik olarak fiyat kontrolleriyle yerinden etmeye başladıkça, Röpke refah devletine azarlayıcı bir saldırı yazdı. Refah devletinin sözde faydalarını çok daha fazla aşan maliyetlerinden değil, ayrıca sosyal tesirlerinden de bahsetti. Cebrî yardım "insanların kendi ihtiyaçlarının icabına bakma istekliliğini felç eder" ve onun malî yükü insanları devlete daha bağımlı ve devletten daha çoğunu bekler hâle getirir. "Hesabı başkasına ödetmek" refah devletinin "tam da esası"dır; dahası ödeme yapan insanlar "bunu yapmaya devletin emriyle zorlanırlar," ki bu ise hayırseverliğin karşıtıdır.

Cezbedici adına rağmen, refah devleti cebir ile ayakta durur veya yıkılır. Emirlerle uyumsuzluğu cezalandırmak için, devletin gücü ile bizlere dayatılan şey cebirdir. Bir kez bu aşikâr olduğunda, refah devletinin hürriyetin diğer kısıtlanışlarıyla aynı surette bir kötü olduğu da bir o kadar aşikârdır.³⁷

Tekel

Röpke iktisadî ve politik yaşamdaki büyüklüğün amansız bir eleştirmeni idi. Ve iktisadî dalgalanmalar gibi tekelin de bir serbest piyasa ürünü değil ama, hükümet müdahalesinin bir neticesi olduğuna işaret eden ilk modern ekonomistlerden birisiydi.³⁸ 1936 gibi erken bir tarihte, serbest piyasanın tekelleri

34 *A.g.e.*, s. 126.

35 *A.g.e.*, s. 127.

36 *A.g.e.*, s. 128.

37 Wilhelm Röpke, "Robbing Peter to Pay Paul: On the Nature of Welfare State," *Against the Tide* (Chicago: Regnery, 1969), s. 212.

38 Röpke'nin buna dâir konumu zamanla evrilmiş görünüyor. Bazı ilk yazılarında tekellilerin kendi konumlarını serbest

değil rekabeti doğurduğunu izah etti. Piyasa ekonomisinin daha sonraki bir savunusunda, piyasa kapitalizminin haddizatında (per se) büyüklük olmadığını iddia etti. Benzer şekilde, uygun yasal kurumlar, etkinlik adına “büyük işletmeyi” değil hakikî bir serbest piyasayı besleyen kurallardır.³⁹ Tekelcilerin piyasadaki konumlarını yasal imtiyazlardan ötürü muhafaza etmeye muktedir olduklarını savundu ve hükümet regülasyonunun iktisadî temerküz için bir çare olarak işe yaramayacağı ile sonuçlandırdı. Bilâkis, temerküze doğru meyleden şey ofis ekonomisidir. Kollektivist ekonomi, ulusal tekeller ve bütün iktisadî kararların merkezî planlamacıların ellerinde kalması ile sonuçlanarak iktisadî hayatın bütününün politizasyonuna yol açar.⁴⁰

Röpke'nin, tarihsel olarak geliştiği şekliyle, kapitalizmin olumsuz sonuçları üstüne sözlerini işte bu bağlamda düşünmeliyiz. Röpke kapitalizmin yükselişinin nasıl ayrıca tekel ve kentleşme güçlerini de beslediğini eleştirmek için ara sıra keskin bir dil kullandı. Fakat bununla birlikte, bu olumsuz sonuçlar serbest piyasa kapitalizmine isnat edilmemeli ama bunun yerine feodal sistemden bir kalıntı olarak görülmelidir. Ekonomik güç, serbest piyasa zorunlu olarak böyle bir temerküze yol açtığı için değil, liberal öncesi (pre-liberal) mülkiyet düzenlemeleri, serbest piyasa sistemi inkişaf ettikten sonra büyük kısmıyla değişmemiş kaldığı için temerküz etti. Feodal efendiler serfler üstünde belirli sosyal ve yasal imtiyazları kullandılar ve bu imtiyazlar kapitalizmin yükselişi ile ilga edilmiş değildiler. Murray N. Rothbard eski Sovyetler Birliği'ndeki özelleştirme (desocialization) hususunda benzer bir sorunu fark etti.⁴¹ Sanayileşmenin bazı veçhelerine muhalefet etmesine karşın Röpke, geleneksel yaşam tarzlarını korumak uğruna, sosyal ilerleme

bir piyasada muhafaza edebileceklerini ve antitröst yasaların gerekli olduğunu iddia etmiş iken (bkz. *The Social Crisis of Our Time*, s. 179), daha sonra dâimî tekelin hükümet imtiyazının ürünü olduğu sonucuna vardı. Sondan bir önceki kitabında, (*A Humane Economy*) sayfa 241-42'de yazar ki, Sadece başka bir yerdeki tekelleşmeyi (centrism) hızlandıracak olan, yeni zorlama ve yeni mevzuat için hükümete bakmak beyhudedir... Ekonomik temerküz hakkında, bilhassa vergilendirme ve şirketler hukukuna gelince, erken dönem çalışmalarında söylediğimden çok daha fazla söylenecek şey vardır. Hükümetin kendisi yasaları, vergi sistemi, ve ekonomik ve sosyal politikaları vasıtasıyla mütemadiyen ve basiretsizce teraziye endüstriyel temerküz lehine ağırlık veriyor. Bunun, ölçek ekonomilerinin çoğunlukla aşırı vurgulanan teknik ve organizasyon avantajları ile hiçbir ilgisi yoktur.

39 Röpke, *Civitas Humana*, s. 30.

40 Röpke, “The Problem of Economic Order” s. 21.

41 Mülkiyet paylarının fabrika işçilerine verilmesi hakkındaki bir tartışmada, Rothbard yazar ki, “payların fabrikalardaki işçilere verilmesinde derhal bir sorun doğar... Yönetici *nomenklatura* mülkiyet paylarının dışında tutulmalı mıdır?” İlaveten devam eder ki, Çoğunlukla önerilen bir... özelleştirme rotası hemen reddedilmeyi hak eder: hükümetin bütün varlıklarını müzayedeye ile en yüksek teklifi yapana satması... Neden hükümet bu varlıkların satışından gelire sahip olmaya hak kazanır? Nihâî tahlilde, özelleştirmenin ana nedenlerinden birisi hükümetin ülkenin üretici varlıkları için mülkiyet hakkının olmadığıdır. Ama eğer varlıklara sahip olmayı hak etmiyor ise, nasıl olur da onların parasal değerlerine sahipliği hak etmektedir?

Rothbard, Murray, “How and How not to Desocialize,” *Review of Austrian Economics* 6, no. 1 (1992): 74-75.

pahasına sanayileşmeyi kısıtirma güdüsünü, “tarımsal milliyetçilik” diye adlandırarak, tenkit etti.⁴²

Röpke yalnızca sosyalizmden başkalaşanlara değil müdahaleci politikaların bütün şekillerine hücum etti. Müdahale çözdüğünden daha çok sorun yaratır. “Daha çok dengeleme, daha az dengedir.”⁴³ Mises gibi Röpke de, fiyat kontrolleri, ticaret kotaları ve mübadele kontrollerinin müdahaleci bir politikasını takip etmenin “nihaî olarak tamamen bir Kollektivist Ekonomi’ye varıncaya dek, daha radikal müdahale fiillerini icap ettiren geri tepmeler zincirini” başlatacağına işaret etti.⁴⁴ Dahası, böylesi tedbirler başarısızlığa mahkumdur çünkü “iktisadî hayat sayısız bireyin psikolojik tutumlarına dayalıdır.”⁴⁵ İktisadî fâiller (agents) hür tercihlerde bulunurlar. Onlar dev bir ulusal ekonomik makinedeki çark dişleri değildir.

Politik Teori

II. Dünya Savaşı’ndan sonra Röpke dikkatini, başka bir dünya çatışmasını engelleyecek ekonomik ve politik kurumların tesisine çevirdi. Merkezîleşme ve adem-i merkezîleşmenin, sosyal ve politik yaşamın bütün veçhelerini belirleyen birbirine aynı kuvvetle karşı koyan iki ilke olduğu şeklindeki teorisine dayalı olarak enerjisini bu ilkelerin uluslararası politik düzene nasıl tesir ettiğini tahlil etmeye yöneltti. Bir tür uluslararası ekonomik düzen gereklidir. Meslektaş Mises klâsik liberal bir uluslar üstü devlet idealini tarif etmiş idi.⁴⁶ Fakat Röpke, böyle bir devletin gerçekleştirilemezliğini kabul ederek, bütün politik bütünleşme planlarına, bilhassa Avrupa çapında düzenleyici bir güç için çağrıda bulunanlarına karşı saldırdı.

Uluslar üstü ya da çok uluslu bir hükümetin liberal ideali benimsemesi mümkün değildir çünkü bir politik rejim kendisini, hükmettiği halktan tecrit eder. Gittikçe artarak, baskıcı ve yozlaşmış surette büyür, refah devletini yükseltir ve özel mülkiyeti budar. Bu nedenle karar verici gücün merkezleştirilmesi serbest piyasa ekonomileri ile bağdaştırılabilir değildir. Seçenek olarak, Röpke, bir uluslararası düzen sorunu için, on dokuzuncu yüzyılın “evrenselci-liberal” çözümünü benimsedi: politik bakımdan özerk ufak devletler arasında

42 Wilhelm Röpke, *International Economic Disintegration* (Philadelphia: Porcupine Press, [1942] 1978), ss. 150-61.

43 Röpke, *Economics of the Free Society*, s. 219.

44 *A.g.e.*, s. 195.

45 Röpke, *International Economic Disintegration*, s. 176.

46 Ludwig von Mises, *Omnipotent Government: The Rise of the Total State and Total War* (Spring Mills, Penn.: Libertarian Press, [1944] 1985), ss. 265-71; *Liberalism* (Irvington-on-Hudson, N.Y.: Foundation for Economic Education, 1996), s. 148.

canlı ticaret.⁴⁷ Uluslararası ticaretin gerçekleşmesine izin vermek amacıyla, hakikî bir uluslararası para sistemi elzemdir. Evrensel bir para birimi yerine, bir politik olmayan altın standardına dayalı ulusal para birimleri mübadele hâkemi olarak hizmet görmelidir.

Röpke, Avusturyacı gelenekteki diğer iktisatçılar ile uluslararası ticaretin milletler arasındaki barışçıl işbirliği için önemi hususunda mutabık kaldı. Korumacılık işbölümünün altını oyar, üretime mâni olur, gelirleri azaltır, ve eğer yeterince ileri götürülür ise bir ulusun ekonomisini, tekelci sakıncalarının bütünüyle birlikte bir tür dev şirkete dönüştürür. İlâveten, Röpke uluslararası ticaret ile uluslararası politik müdahale arasında ayırım yaptı. Serbest ticaret ve emperyalizm bağlantılı değil birbirine muhaliftirler. İktisadî hürriyeti uluslararası ticaret veya ekonomik kalkınma adına feda etmek mümkündür. Örneğin, diğer ülkeleri bir ihracatçı ulusun mallarını satın almaya zorlamak Röpkeci ideale zıttır.⁴⁸ “Yatırım”ın hükümet kontrolü, ister ulusal ister uluslararası seviyede olsun, bilhassa az gelişmiş ülkelerde, asla akılcı bir yol değildir. Bu ülkelerin ihtiyaç duyduğu şey, haddi zatında sermaye ve teknoloji değil ama, kalkınmaya izin veren kültürel ve sosyal koşullardır (yani, ahlâkî bakımdan meşru bir yasal sistemce uygulanan özel mülkiyet hakları).

Politik sürecin adem-i merkezileştirilmesi, diye iddia etti Röpke, kitle demokrasisi ile bağdaşık değildir. Demokrasi altında, politikacılar özel surette çıkar sahibi seçmen kitlelerince hükmedilmeye meyillidirler, ki bu suretle, ekonomik sistem, galiplerin oyun yüzde elli birini toplayan kitle olduğu, seçimi kazanan parti üyelerine memuriyet verme sistemine doğru yozlaşır.⁴⁹ Böyle bir sistem sadece merkezî gücün doğuşuna ve meşrulaştırılmasına hizmet eder. Yegâne meşru hükümet, ehil ve sosyal olarak faydalı olduğu genel kabul gören egemenlerce yönetimdir.⁵⁰ Eğer politik sistem adem-i merkezileştirilir ise, en yetenekli olanlar ve en dürüst olanlar, muhtelif yerel halkların herhangi bir süreliğine hükmetmeye izin vereceği kişiler olacaktır.⁵¹

47 Röpke, *International Order and Economic Integration*, s. 74.

48 *A. g. e.*, s. 84’te Röpke der ki,

[E]mperyalizm, kapitalizmin yalnızca aslî bir parçası olmamakla kalmaz, fakat, neden ve sonuç zincirindeki bütün ekonomik bağlantılardan epey müstakilen, kapitalist sisteme yabancı ve hatta karşı koyan bir tabii sonuçtur. Dövüşken bir politika kapitalizmin çıkarlarını hiçbir şekilde iletmez, ama doğrudan bu çıkarlara engel olur. İşbölümü ve mübadeleye dayalı bir ekonomik sistem, şayet inkişaf edecek ise, barışa ihtiyaç duyar.

49 *A Humane Economy* sayfa 220’de, Röpke yazar ki,

Demokrasi... her ne zaman hükümet kararları, evrensel tasdik ile belirlendiği şekliyle, doğal hukukun nihaî sınırları, sağlam düsturlar ve gelenek tarafından tahdit edilmezse, keyfi harekete, devletin kadir-i mutlaklığına ve dağılıp çözülmeye doğru yozlaşır. Bu sınırlandırıcıların anayasalarda serili olması gereği kâfi değildir; insanların yüreklerine ve kalplerinin içine öyle sağlamca gömülmelidirler ki, bütün şiddetli saldırılara karşı mukavemet edebilsinler.

50 Röpke, *Civitas Humana*, s. 86.

51 Bu muhakeme zinciri Hans-Hermann Hoppe’un yazılarında genişletilmiştir. Bkz. Hoppe, *Natural Elites, Intellectuals*

Sosyal Teori

II. Dünya Savaşı süresince ve savaşın ardından, Röpke araştırma ilgilerini iktisadî ve politik teorinin ötesine, kültürel ve hatta dinsel temelli tahlillere doğru genişletti. Onun sonuçta ortaya çıkan modern toplum eleştirisi, bilimler ve politikadaki eğilimlerin bireysel ruhun altını oyduğu, hatta bireysel ruhu tahrip ettiği ve kitle insanı kavramı ile onu yerinden ettiği kanaatinden dolayı ortaya çıktı. Röpke bu konuya, daha sonra İngilizce'ye *The Social Crisis of Our Time* (Zamanımızın Sosyal Krizi) adıyla çevrilen kitabın yayınlanmasıyla, 1942'de başlayan ilâve dikkat ile yoğunlaşmaya başladı. Gördüğü kolektivizmin krizine yol açan düşünce ve hareketin evriminin izini sürme ve her türden devletçiliğe karşı hürriyeti savunma arayışındaydı.

Röpke ayrıca ekonomistin, "etkinliği" ya da "sosyal adalet"i geliştirme amacıyla sosyal mühendis olarak rolüne dâir şüpheciydi. İktisadî fâili, sadece maddî saiklerce hareket ettirilen bir birey, *homo economicus*'tan ziyade, eylemde bulunan insan, *homo agents* olarak görme yöntemiyle Mises'i takip etti. "Alelâde insan böylesi bir *homo economicus* değildir" diye yazar, "tıpkı ne kahraman ne de aziz olmadığı gibi. İnsanları ekonomik başarıya doğru yönlendiren saikler insan ruhunun kendisi kadar çeşitlidirler."⁵² Çünkü hayat gerçekten de besinden daha fazlası ve beden de giysiden daha fazlasıdır, insan yaşamaya değer bir hayatı sunmak üzere sadece iktisat bilimine bakamaz.

Röpke hürriyeti, insanın yüzleşmek zorunda olduğu temel sosyal soruna dikkati çekerek solcu tenkide karşı savunmak amacıyla yola çıktı: toplumdaki çatışan çıkarlar nasıl başarılı surette âhenklileştirilebilir? Farklı değer ölçülerine sahip bireyler fırsata sahip olduklarında, başkalarını istismar etme ayartmasından bağışık değillerdir. Hürriyet ve gönüllü mübadele, eğer farklı tarafların çatışan çıkarlarına barışçıl surette âhenk kazandırılacak ise hayatî önemdedir. Diğer yandan kolektivizm, mecburen, rekabet eden çıkarlar arasındaki cebir ve çatışma anlamına gelir. Ancak bir bireyin gerçekten hür olması için kendi iktisadî iradesi üstünde kontrole sahip olması zorunludur. Bir toplumun işbölümünden faydalanması için serbestçe intibak eden bir fiyat mekanizması ile üretim araçlarının özel mülkiyeti ve rekabete müsaade eden kurumsal bir çerçeveye sahip olması elzemdir.⁵³ Böyle bir çerçeve, bireysel kişinin bütünlüğünü muhafaza eden yegâne modern ekonomik sistemdir.

and the State (Auburn, Ala.: Ludwig von Mises Institute, 1995); idem, "The Political Economy of Monarchy and Democracy, and the Idea of a Natural Order," *Journal of Libertarian Studies* 11, no. 2 (Yaz 1995): 94-121.

52 Röpke, *A Humane Economy*, s. 121.

53 *A.g.e.*, ss. 102-04

Serbest piyasanın öncelikli erdemi politika ve toplum arasında bir ayırım duvarı dikmesidir. İş adamları, finansal güvenliğe erişmek için hükümet imtiyazı ya da bir partinin iltimasına dayanma ihtiyacı duymaz. En hırslı müteşebbis için dahi herhangi bir süre boyunca kâr toplamanın yegâne yolu tüketicilere değerli bir hizmet sunmaktır.⁵⁴ Röpke yazar ki, “hürriyet, ekonomik hayatın politik sırayetten bağışıklığı, açık ilkeler ve barış -bunlar pür piyasa ekonomisinin materyalist olamayan başarılarıdır.”⁵⁵ Röpke, Mises gibi, bireyin satın alma ya da satın almaktan kaçınma kararlarını, en başarılı müteşebbisi belirleyen günlük bir seçime benzetti. Aslında Röpke piyasa seçiminin politik bir seçimden daha âdil ve etkin olduğunu düşündü, çünkü piyasa bir “kazanana hepsini alır” mekanizması değildir.⁵⁶

Röpke materyalizm etiğinin bir münekkidi olmuş ise de tüketiciliğin (consumerism) sergilenişini bastırmak için bir araç olarak müdahaleciliği benimsemedi. Örneğin, Röpke malları “lüks” ve “ihtiyaç” diye sınıflandırma imkânını reddetti, çünkü bu uygulama,

Bürokrasinin neyin iyi ve faydalı olduğunu tüketicilerden daha iyi bildiğini önceden varsayar. Diğer bir deyişle, hükümet onun keyfî öncelik listesini kendimizinkine tercih etmemiz gerektiğini bizden istemenin hayret verici küstahlığına sahiptir.⁵⁷

Bütün piyasa faaliyeti, uluslararası ya da başka seviyede, ahlâkî, sosyal ve kurumsal bir çerçeveyi önceden varsayar; ve Röpke dinî inançları ve doğal hiyerarşiyi devlet gücüne karşı tarihsel olarak etkili siperler gibi hizmet gören kurumlar olarak teşhis etti. Bireylerin hürriyetlerini ellerinde tutmaları, iş bölümünü mütemediyen genişletmeleri ve hayatlarını dolu dolu yaşayabilmeleri amacıyla mülkiyete sahip olmaları, aile ve cemiyeti benimsemeleri, sivil topluluklar ve kiliselere katılmaları, ve belirli geleneklerin güvenliğinden faydalanmaları gereklidir. Bu hususlar, diye düşündü, klâsik liberal literatürde gereğinden daha sık ihmal edildi. Röpke yazar ki:

Piyasa ekonomisi ve onunla birlikte sosyal ve politik hürriyet, ancak bir burjuva sisteminin bir parçası olarak ve bu sistemin koruması altında kuvvet bularak büyür. Bu, belirli temellerin saygı duyulduğu ve bu temellerin sosyal ilişkilerin bütün ağını renklendirdiği bir toplumun

54 *A.g.e.*, s. 105.

55 *A.g.e.*, s. 108.

56 *The Social Crisis of Our Time*, s. 103'te, Röpke yazar ki, Piyasa ekonomisi süreci, sözün gelişi, bir *plebiscite de tous les jours*'tur. Bu süreç ileldir ki, tüketici tarafından harcanan her parasal birim bir oyu temsil eder ve üreticiler reklamları ile partilerin (yani, malların) sınırsız bir sayısı için “seçim ilânı” vermek amacıyla çaba gösterirler. Tüketicilerin bu demokrasisi... kusursuz bir oransallık sisteminin büyük faydasına sahiptir: azınlıkların iradesinin çoğunlukça geçersizleştirilmesi yoktur, ve her oy pusulası kendi tam ağırlığını taşır. Sonuç, kendi sessiz dakikliğinde, en kusursuz politik demokrasiyi aşan bir piyasa demokrasisidir. Ayrıca bkz. Ludwig von Mises, “Profit and Loss,” *Planning for Freedom* içinde (South Holland, Ill.: Libertarian Press, [1952] 1980), ss. 108-50.

57 Röpke, *Against the Tide*, s. 145.

mevcudiyetini ima eder: Bireysel gayret ve sorumluluk, mutlak düsturlar ve değerler, mülkiyete dayalı bağımsızlık, sağduyu ve cesaret, ihtiyat ve tasarruf, insanın kendi hayatını planlanma sorumluluğu, toplum ile uygun âhenk, aile duygusu, günümüze ve geleceğe dâir açık fikirli bir bakışla birleşik olarak nesillerin ardışıklığı ve gelenek duygusu, birey ve cemiyet arasında uygun gerilim, sağlam ahlâkî disiplin, paranın değerine saygı, insanın hayat ve hayatın belirsizlikleri ile göğüs göğüse muharebe etme cesareti, mevcudiyetin doğal düzenine dâir bir duygu, ve sağlam bir değerler skalası.⁵⁸

Gençlik yıllarından itibaren Wilhelm Röpke, kollektivist ve devletçi güce karşı bir entellektüelin kullanabileceği her yoldan savaştı. Araçları yalnızca iktisadî teoriyi değil, ama ayrıca Hıristiyan inanışında kökleşen bir ahlâkî iyilik görüşünü de ihtiva etti. Hayek'in Röpke'ye dâir söylediği gibi: "En azından, biz meslektaşlarının -belki de bilim adamları arasında çok nadir olduğu için- kendisine bilhassa hayran olduğumuz özel bir hünerini vurgulamama izin verin; cesareti, Röpke'nin manevî cesareti."⁵⁹ Şayet insanların daha insanca hayatlar yaşayabilecekleri toplumları geliştirmek hususunda kaygılıysak, Röpke hem Avusturyacı iktisatta hem de iyi toplum görüşündeki ilerlemeleleriyle yakın ilgiyi hak etmektedir.

Seçilen Okumalar

- Röpke, Wilhelm. 1987. "The Problem of Economic Order." *Two Essays by Wilhelm Röpke* içinde. Ed. Johannes Overbeek, Lanham, Maryland: University Press of America. ss. 1-45.
- [1966] 1977. "The Economics of Full Employment." *The Critics of Keynesian Economics* içinde. Ed. Henry Hazlitt, New Rochelle, N. Y.: Arlington House. ss. 370-74.
1969. *Against the Tide*. Chicago: Henry Regnery.
1964. *Welfare, Freedom, and Inflation*. Tuscaloosa: University of Alabama Press.
1963. *Economics of the Free Society*. Chicago: Henry Regnery.
1960. *A Humane Economy*. Chicago: Henry Regnery.
- [1942] 1978. *International Economic Disintegration*. Philadelphia: Porcupine Press.
1959. *International Order and Economic Integration*. Dordrecht, Holland: D. Reidel Publishing.
1950. *The Social Crisis of Our Time*. Chicago: University of Chicago Press.
1948. *Civitas Humana*. Londra: William Hodge.
1947. "Repressed Inflation." *Kyklos* 1.
1936. *Crises and Cycles*. Londra: William Hodge.
1936. "Socialism, Planning, and the Business Cycle." *Journal of Political Economy* 44, no. 3 (Haziran).
1935. "Fascist Economics." *Economica* (Şubat): 85-100.

58 Röpke, *A Humane Economy*, s. 98.

59 F. A. Hayek, *The Fortunes of Liberalism: Essays on Austrian Economics and the Ideal of Freedom*, cilt 4, *The Collected Works of F. A. Hayek*, ed. Peter G. Klein, (Chicago: University of Chicago Press, 1992), s. 197.

liberal düşünce Dergisi'ne Yazı Gönderme Şartları

Liberal Düşünce Dergisi'ne yazı göndermek isteyen müelliflerin aşağıdaki şekil şartlarına uymaları gerekmektedir. Şekil şartlarını karşılamayan makaleler- hakem kurulunun değerlendirmesine sunulmadan- şartları karşılar hâle getirilmek üzere yazarlarına iade edilecektir.

Liberal Düşünce Dergisi'nde Akademik Usule Göre Yayınlanacak Makalelerde Aranacak Şekil Şartları

— Yazılar yaziisleri@liberal.org.tr adresine e-posta eki (Word) olarak gönderilmelidir.

— Metin A4 boyutunda, "Times New Roman" yazı tipinde, 12 punto ve "tek" satır aralıklı, olarak düzenlenmelidir.

— Dipnot sistemi olarak Liberal Düşünce standart bir sistem benimsemekle beraber, makalede verilen dipnotların kendi içinde tutarlı olmasına dikkat etmektedir. Buna göre dipnot;

i) Anglo Sakson Sistemi Esas Alınarak Kullanılmışsa

—Yazarın soyadı, dipnota esas olan eserin yayınlandığı yıl: sayfa numarası.

Örnek: Hayek, 1999: 25

Aynı konu hakkında birden fazla kaynak gösterilecekse, kaynaklar arasında "noktalı virgül (;)" konulmalıdır

Örnek: Larsson, 2003: 128; Norberg, 2003: 53.

Bu tür dipnotlar ilgili cümlelerin sonunda (ve parantez içinde) gösterilebileceği gibi ilgili sayfa altında da gösterilebilecektir. Bu sistem kullanılarak yazılan makalelerin sonuna mutlaka "Kaynaklar" başlığını taşıyan bir kaynakça konulacaktır. "Kaynaklar" bölümünde kullanılacak sistem, aşağıdaki "ii" maddesinde belirtildiği gibi olacaktır.

ii) Kıta Avrupası Sistemi Esas Alınarak Kullanılmışsa

— Yazarın adı soyadı, *Kitap adı*, Yayınevi, Şehir, Yıl, Sayfa numarası.

Örnek: Atilla Yayla, *Liberalizm*, Liberte Yayınevi, Ankara, 2002, s.120.

— Yazarın adı soyadı, *Kitap adı*, Mütercimin adı soyadı, Yayınevi, Şehir, Yıl, sayfa numarası.

Örnek: Friedrich A. Hayek, *Kölelik Yolu*, Çev. Turhan Feyzioğlu ve Yıldırım Arsan, Liberte Yayınevi, Ankara, 1999, s. 55.

— Yazarın adı soyadı, “Makale adı”, *Dergi adı*, Yayın dönemi, Yıl, sayfa numarası.

Örnek: Mustafa Erdoğan, “Savaşa ve Barışa Dair”, *Liberal Düşünce*, Sayı: 29, Kış 2003, s. 7-13.

— Yazarın adı soyadı, “Makale adı”, (Der. veya Ed.) Yazar(lar)ın adı, *Kitap adı*, Yayınevi, Şehir, Yıl, sayfa numarası.”

Örnek: Atilla Yayla, “Liberalizm ve Demokrasi”, Der. Atilla Yayla, *Sosyal ve Siyasal Teori*, Siyasal Kitabevi, Ankara, 1993, s. 59-66

Arka arkaya aynı kaynak dipnotta belirtilecekse “ibid, idem, a.g.e., a.g.m.” kısaltmaları –ve eğer gerekiyse sayfa numaraları– kullanılmalıdır. Sonraki sayfalarda ve başka kaynaklardan sonra aynı dipnotun kullanılması gerektiğinde yazarın adı soyadı ve çalışmasının tarihi verilip “ibid, idem, a.g.e., a.g.m.” kısaltmaları kullanılmalıdır.

Dipnotu Kıta Avrupası Sistemine göre hazırlanmış makalelerde metnin sonuna ayrıca kaynakça eklenmesine gerek yoktur.

Yazarların, metinlerinin tashihine azami ölçüde dikkat etmeleri beklenmektedir.

Özgürlüğün Kitaplığı İnternette...

www.liberte.com.tr

